

INFORMATIVNI LETAK O RAZVOJNOM JEZIČNOM POREMEĆAJU (RJP-u)

Tri ključne činjenice o RJP-u:

1. Razvojni jezični poremećaj je stanje kada dijete ili odrasla osoba ima teškoće s govorenjem i/ili razumijevanjem jezika.
2. RJP je prikrivena teškoća koja se pojavljuje kod svakog 14. djeteta i utječe na njegovu vještinu pismenosti i učenja te na uspostavljanje prijateljskih odnosa i emocionalno stanje.
3. Podrška stručnjaka, uključujući logopeda, odgojitelja i učitelja, može dovesti do djetetovog značajnog napretka.

RJP: Dijagnostička terminologija, učestalost, uzroci

- **Terminološka usuglašenost:** Objavljena je preporuka za upotrebu dijagnostičkog pojma *razvojni jezični poremećaj* (Bishop i sur., 2016; 2017), s objašnjenjem kako je dogovor postignut.
- **Učestalost:** RJP se pojavljuje kod svakog 14. djeteta. Nedavno provedeno epidemiološko istraživanje u Ujedinjenom Kraljevstvu, istraživanje SCALES (Norbury i sur., 2016), pokazalo je da 7,5 % djece s RJP-om nema pridruženih biomedicinskih stanja.
- **Uzroci:** RJP se često prenosi s generacije na generaciju. Istraživanja koja su uključivala blizance upućuju na jaki genetski utjecaj na RJP. Smatra se da je uzrok tome zajedničko djelovanje većeg broja gena, a ne mutacija samo jednog (Bishop, 2006). Uvriježeno stajalište da RJP uzrokuju roditelji koji nedovoljno razgovaraju sa svojom djecom nije znanstveno dokazano.
- **Neurobiologija:** Nema dokaza **ni o kakvom** oštećenju mozga u velikoj većini slučajeva; mogu postojati blage razlike u veličini različitih područja mozga i u proporciji sive tvari, no i to varira od djeteta od djeteta. Zasad nema *biomarkera* za utvrđivanje prisutnosti RJP-a (Leonard i sur., 2006).

RJP: Pridružene teškoće

- **Povezanost s drugim poremećajima:** RJP se obično javlja s ADHD-om i disleksijom. Velika se rasprava vodi oko preklapanja RJP-a s blagim oblikom autizma (Bishop, 2008). Iako mnoga djeca s RJP-om nemaju problema u socijalnim odnosima koji su karakteristični za autizam, kod manjeg broja njih ta obilježja mogu biti prisutna. Međutim, značajna je razlika u pomoći dostupnoj djeci s dijagnozom autizma naspram one koja je dostupna djeci s dijagnozom RJP-a. Ova se razlika nastavlja i u odrasloj dobi, u kojoj su i disleksija i autizam prepoznate teškoće, dok je prisutna vrlo slaba svjesnost o RJP-u.
- **Pismenost i školsko postignuće:** Postoji bliska povezanost između RJP-a i disleksije (Bishop i Snowling, 2004). Mnoga djeca s RJP-om zadovoljavaju kriterije za disleksiju (McArthur i sur., 2000). Čak i kad dijete može točno čitati naglas, često su prisutne teškoće s razumijevanjem pročitano (Stothard i sur., 2010). Učestalo se ove teškoće previde i neuspjeh u razumijevanju učitelji mogu pogrešno protumačiti kao nestašnost ili nepažnju. Učitelje se tijekom njihova obrazovanja ne poučava o RJP-u.
- **Socijalne teškoće s vršnjacima:** Sposobnost tečnog izražavanja i brzog shvaćanja onoga što drugi govore mogu imati veliki utjecaj na socijalne odnose. Manchestersko jezično istraživanje pokazalo je da od 16. godine 40% pojedinaca s RJP-om ima teškoće u interakciji s vršnjacima (St. Clair, Pickles, Durkin i Conti-Ramsden, 2011). Također, 50% šesnaestogodišnjaka izvješćuje da je bilo zlostavljano u djetinjstvu (u usporedbi s manje od 25% tinejdžera urednog razvoja), a 13% njih da su bili izloženi kontinuiranom zlostavljanju od djetinjstva (Knox i Conti-Ramsden, 2003). Kad bi roditelji i vršnjaci bolje razumjeli RJP, ovakve bi se negativne posljedice mogle izbjeći.

RJP: Zapošljavanje i mentalno zdravlje

- **Zapošljavanje:** RJP se treba shvatiti ozbiljno jer može povećati rizik od nezaposlenosti i manjka samopouzdanja u odrasloj dobi (Conti-Ramsden i Durkin, 2008). Ipak, oni s blažim problemima često uspijevaju zadržati radno mjesto, no obično je tada riječ o radnom mjestu na koje se može zaposliti i nekvalificirani radnik (Whitehouse i sur., 2009). Boljim prepoznavanjem RJP-a u školi omogućilo bi se da djeca razvijaju i jačaju vještine i u nekim drugim područjima poput sporta ili glazbe.
- **Mentalno zdravlje:** Djeca s blažim RJP-om pokazuju manji broj teškoća. Za razliku od njih, približno dvije trećine djece (64%) s trajnim jezičnim poremećajem pokazuje **neka** eksternalizirana ponašanja (npr. nepoželjna ponašanja – agresija u vidu svađa s drugom djecom) i/ili internalizirane teškoće (npr. povlačenje u sebe u vidu osamljivanja i tendencije da se igra samo) (Conti-Ramsden i Botting, 2004). Srećom, te se teškoće često razriješe u adolescenciji (St. Clair i sur., 2011). Ipak, kod tinejdžera s RJP-om dva i pol je puta veća vjerojatnost nego kod njihovih vršnjaka urednog razvoja da će izvijestiti o simptomima depresije (Conti-Ramsden i Botting, 2008). Većina terapija za probleme mentalnog zdravlja djece su *terapije razgovorom*, koje možda nisu najprikladnije za djecu s RJP-om.

RJP: Intervencija

- **Intervencija:** Da bi intervencije bile učinkovite one moraju biti visoke kvalitete i dovoljnog trajanja. Srećom, raste broj onih intervencija koje bi mogle polučiti rezultate (Law i sur., 2015). Zaista, robusna kontrolirana ispitivanja u školama pokazala su da intervencije koje provode učitelji, ali samo oni koji su uvježbani i mentorirani, mogu dovesti do značajnog napretka u jeziku (Fricke i sur., 2013; 2017) i pismenosti (Bowyer-Crane i sur., 2008). Neka djeca će trebati dugotrajnu podršku za one teškoće za koje je vjerojatno da će se zadržati unatoč pruženoj intervenciji (Boyle i sur., 2010). Istraživanja pokazuju da su posebno zahtjevne intervencije za djecu s teškoćama jezičnog razumijevanja.

RJP: Prepoznavanje javnosti i RADLD-ova kampanja

- **Povijest i terminologija:** Jezične teškoće u djece opisuju se gotovo 200 godina (Gall, 1822). *Razvojna afazija* bio je prvotno rabljen pojam, ali su se kasnije upotrebljavali i mnogi drugi pojmovi (*posebne jezične teškoće*, *primarni jezični poremećaj*) u istraživačkom i stručnom radu (Dockrell, 2006). Pojam *razvojni jezični poremećaj* prisutan je već dugi niz godina, ali nove preporuke objavljene 2017. su te koje daju jasne smjernice o tome kako bi se on trebao rabiti i objašnjavaju zašto mu se daje prednost pred ostalim pojmovima.
- **Potreba za povećanjem prepoznatosti RJP-a u javnosti.** U odnosu na učestalost i težinu RJP-a, svjesnost javnosti o ovom poremećaju je i dalje slaba, što se odražava i u malom broju istraživanja (Bishop, 2010). RADLD-ova kampanja (ranije kampanja RALLI) bori se za povećanje svjesnosti o osnovnim činjenicama o RJP-u putem kanala na YouTube-u, mrežnih stranica i promotivnih materijala.

